

TÜRKİYE’DE BİLİM SANAT MERKEZLERİ¹

Dr. Öğr. Üyesi Armağan GÜNEŞ²

ÖZET

Özel yetenekli çocukların eğitimi, bir ülkenin geleceği için çok önemlidir. Üstün yetenekli çocuklar özel eğitime gerek duymaktadır. Türkiye’de üstün yetenekli çocukların ihtiyaç duyduğu tarzda eğitim şu an Bilim ve Sanat Merkezlerinde yürütülmektedir. Özel yeteneklilere yönelik programlar ve kurumlar tasarlamak yanında, mevcut ortamların bu öğrencilere uygun olabilecek bir çeşitliliğe kavuşturulması gerekmektedir. Bilim ve Sanat Merkezleri’nin örgün eğitime alternatif olması değil, destekleyici olması hedeflenmiştir. Bilim ve Sanat Merkezlerinin sınavlarına bireysel başvuru yapılamamaktadır. Öğrencilerin sınava girebilmesi için sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilmeleri gerekmektedir. İlkokul öğrencileri, tabletle yapılan, merkezi sınav sistemi ile seçilmektedir. Öğrenci seçme aşaması 3 adımdan oluşmaktadır. Bilsen’e yerleştirilme hakkı kazanan öğrenciler, okul saatleri dışında Bilim ve Sanat Merkezlerinde özel eğitimler almaktadırlar. Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenciler, uyum, destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme, özel yetenekleri geliştirme, proje üretimi, proje yönetimi eğitim programlarına alınırlar. Bu şekilde öğrencilerin kendi potansiyellerini fark etmeleri, geliştirmeleri ve yetenekleri üzerine uzmanlaşmaları hedeflenmektedir. Bilim Sanat Merkezleri, 2017 yılının son çeyreğinde 116 eğitim merkezi sayısına ulaşmıştır. Ancak, Bilim ve Sanat Merkezlerinin, özel yeteneklilerin ihtiyacı olan eğitimi vermekte büyük eksiklikleri vardır: Merkezin yönetimi, mekan, program, eğitim, öğrenci seçimi, öğrenci devamı, beslenme, giriş çıkış saatleri vb. gibi. Sanat alanında müzik ve resim eğitimi alan öğrenciler, sinema, tiyatro, mimarlık gibi farklı sanat alanları hakkında yeterince bilgilendirilememektedir. Sanat çalışmalarının sadece resim ve müzik olarak algılandığı bilim sanat merkezi çalışmaları, dar bir alanda sıkışıp kalmış ve geleneksel yapıdan çıkamamıştır. Bu *makalenin* amacı; özel yetenekli çocukların eğitilmesi, yönlendirilmesi ve onlara uygun yaratım koşullarının oluşturulması için yapılabilecekleri değerlendirerek, çözüm önerileri sunmaktır. Bilim ve sanat merkezleri, yönergesinden, müfredatına, fiziki mekânından, materyallerine, öğrenci öğretmen seçiminden, yönetim politikasına kadar her konuda yeniden yapılandırılmaya ihtiyaç duymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Sanat, Özel Yetenekli, Eğitim, Program

¹ Bu Makale 5-7 Mayıs 2018 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ASEAD 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

² Harran Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon Anabilim Dalı Sinema Televizyon Bölümü, armagangunes21@gmail.com

SCIENCE AND ART CENTERS IN TURKEY

ABSTRACT

The education of children with special abilities is very important for the future of an country. Gifted children need special education. The kind of education that is needed by the gifted children in our country is currently being carried out by the Science and Art Centers. In addition to designing programs and institutions for specific talents, it is necessary to have a variety of existing environments that can be adapted to these students. It is aimed that Science and Art Centers should be supportive rather than being an alternative education. There is no individual application for the exams of Science and Art Centers. Students are required to be nominated by class teachers in order to be able to take the test. Primary school students are selected with a tablet-based, central examination system. The student selection phase consists of 3 steps. Students who are entitled to placement at Bilsem receive special training at the Science and Arts Centers outside school hours. At Science and Art Centers, students are admitted to training programs, adaptation, support training, awareness of individual skills, special skills development, project production, project management training programs. It is aimed at students to become aware of their own potentials, specialize in their developments and skills. Science Art Centers reached 116 education centers in the last quarter of 2017. However, Science and Art Centers have great deficiencies in providing education that special talents need: center management, space, program, education, student choice, student attendance, nutrition, entry and exit times. Students who study music and art in the field of art can not be adequately informed about different fields of art such as cinema, theater and architecture. The work of the science arts center, where art works are perceived only as paintings and music, is trapped in a narrow space and has not come out of traditional construction. The aim of this article is to present a solution proposal, assessing that special gifted children can be trained, guided, and created for them. Science and arts centers need to be restructured in everything from instruction, curriculum, physical space, materials, student teacher selection to management policy.

Keywords: Cinema, Art, Special Talent, Education, Program

GİRİŞ

Üstün zekâ ve yetenek İngilizce’de “gifted and talented” kelimeleri ile ifade edilir. Zekâ, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı” olarak tanımlanmaktadır. Bir devletin ülkesindeki üstün yeteneklileri belirlemesi, eğitmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bilgiyi üretip kullanmayı, öğrenmeyi öğreten, bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı eğitim sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Çelik,2014).

Özel yetenekli çocukların eğitimi, bir ülkenin geleceği için çok önemlidir. Özel yetenekli çocuklar farklılaştırılmış eğitim programlarına gerek duymaktadır. Türkiye’de özel yetenekli çocukların ihtiyaç duyduğu tarzda eğitim şu anda Bilim ve Sanat Merkezlerinde yürütülmektedir. Bilim ve Sanat Merkezleri’nin örgün eğitime alternatif olması değil, destekleyici olması hedeflenmiştir (Delibay, 2017).

Türkiye’de özel yetenekli olduğu tespit edilen bireyler Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitime alınmaktadırlar. Bu kurumlara öğrenci alımında temelde üç yetenek alanı kullanılmaktadır; genel yetenek, resim, müzik. Öğrenciler bu alanlardan en fazla ikisinde üstün zekâlı olarak gösterilebilmektedir (MEB, 2015). BİLSEM’lere devam eden öğrenciler örgün öğretim gördükleri okullarıyla BİLSEM’lerdeki eğitimlerini beraber yürütmektedirler (Keskin vd., 2013).

Yapılan araştırmalarda Bilim ve Sanat Merkezlerinin, yönergesinden, müfredatına, fiziki mekânından, materyallerine, öğrenci öğretmen seçiminden, yönetim politikasına kadar bir çok konuda problemlerinin artış gösterdiği görülmüştür (Sarı, Öğülmüş, 2014).

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yapılan literatür taramasıyla elde edilecek bulguların ışığında Bilim ve Sanat Merkezlerinin sorunlarının çözümüne katkıda bulunmaktır. Bu amaç kapsamında aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

1. Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin bu merkezlerin kendilerine katkısı olup olmadığı konusundaki fikirleri nelerdir?
2. Bilim Sanat Merkezleri hangi alanlarda sorunlar yaşanmaktadır?
3. Bilim Sanat Merkezlerinin sorunlarına hangi çözüm önerileri getirilebilir?
4. Bilim Sanat Merkezlerin problemleri ve çözüm önerileri yeterince araştırılıyor mu?

2. YÖNTEM

Bilim Sanat Merkezlerinin fiziki ortamları, araç gereç yeterlilikleri, eğitim programları, öğrenci seçimi ve tanınması, öğretmenlerin seçimi, aile öğrenci öğretmen işbirliği gibi çeşitli unsurlar açısından ele alınan Bilim Sanat Merkezlerinin, mevcut durumları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Literatür tarama yöntemi ile önceden yapılmış ilgili çalışmalar incelenerek, konuyla ilgili geniş bilgi elde edilmiş, elde edilen veriler, ilgili literatür ışığında tartışılmış ve yapılan değerlendirmeler sonunda BİLSEM’lerin sorunlarına akademik açıdan yeni çözüm önerileri sunulmuştur.

3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE SINIRLILIKLARI

Özel eğitim gereksinimi olan bir öğrencinin, gereksinimlerini karşılamak için tasarlanan ve uygulanan bir eğitim öğretim süreci olan özel eğitim kavramı günümüz sosyal devlet anlayışının olmazsa olmaz unsurlarındandır. İlk ve ortaokullarda, öğretim programları ve öğrenme süreçlerinin çocuk hakları temelinde oluşturulması gerektiği görülür (Levent, 2011). Bu çalışmada dünyada özel yeteneklilerin eğitimlerine değinilmemiş sadece Türkiye 1993 yılından bugüne kadar uygulanan Bilim Sanat Merkezlerinin farklı alanlardaki sorunları ve bu sorunlara bulunacak çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

4. BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNİN AMACI

Örgün eğitim sisteminde, tüm öğrencilerle aynı müfredata tabi tutulan fakat diğer öğrencilerden ayırt edici bireysel yeteneklere sahip özel yetenekli öğrencilerin sahip olduğu potansiyeli değerlendirmek üzere onlara özel müfredatlar hazırlayan destekleyici Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir eğitim kurumudur. BİLSEM'ler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde, özel yetenekli çocukların bilim ve sanat alanında eğitimi amacıyla kurulmuştur. Bağımsız eğitim kurumları olan bu merkezlerde ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim çağındaki özel yetenekli öğrenciler yetenek alanlarına uygun eğitim almaları ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir (MEB,2016).

Bu merkezlere devam eden özel yetenekli öğrenciler yaşlarıyla birlikte temel eğitimlerine normal örgün eğitim kurumlarında devam etmektedir. Bu öğrenciler örgün eğitimlerine paralel olarak BİLSEM'lerde üstün oldukları yetenek alanında diğer okullardan gelen özel yetenekli arkadaşlarıyla ve alan öğretmenleriyle birlikte çalışmaktadırlar (Bapoğlu, Vd., 2016).

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde de üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili 1960'lı yıllara kadar daha çok bireysel nitelikli çalışmalar yapılmıştır. 1925 yılından itibaren Atatürk'ün isteğiyle zeki ve yetenekli öğrenciler üniversite eğitimi için yurt dışına gönderilmeye başlanmıştır. Bilim Sanat Merkezi uygulaması, 1993 yılında Milli Eğitim Bakanlığı özel yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili bir proje çalışmasıyla başlamış, 5 pilot il seçilmiştir (Kılıç, 2015).

Bu çalışmaların bir sonucu olarak, gruplama yöntemine dayalı eğitim programına uygun olacak şekilde, özel yetenekli çocukların haftanın bir kaç günü eğitim alacakları ve bu şekilde yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitim merkezleri olan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) açılmıştır. Bu merkezler çocukların hem bilim hem de sanat alanında eğitim aldıkları kurumlar olmuştur (Kılıç, 2015).

4.1. Bilsen Sınavı Nedir?

Sınıf öğretmenleri tarafından Bilim ve Sanat Merkezleri'nde eğitim almaya aday gösterilen yetenekli öğrencilerin yeterliliğini test eden aşamalı sınavlardır (Delibay,2017).

4.2. Bilssem Sınav Başvurusu Nasıl Yapılır?

Öncelikle, Bilssem sınavlarına bireysel başvuru yapılamadığını belirtmeliyiz. Öğrencilerin sınava girebilmesi için sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilmiş olmaları gerekmektedir. Sınavlar tablet bilgisayarlar üzerinden yapılmaktadır. 2017 – 2018 Eğitim döneminde Bilim ve Sanat Merkezleri'ne 1. 2. ve 3. Sınıf öğrencileri kabul edilmektedir Sınava katılacak olan öğrenciler okullarındaki sınıf öğretmenleri tarafından doldurulan “gözlem formu” listesiyle aday gösterilmektedir. Sınıf öğretmenleri tarafından önerilen bütün öğrencilerin “merkezi grup tarama sınavına” girme zorunluluğu bulunmaktadır (Delibay,2017).

Uyum (Oryantasyon) Programı, Destek eğitimi programı, Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program, Özel Yetenekleri Geliştirici Program, Proje Üretimi ve Hazırlama (Yönetimi) Programı, Bilssem' lerde eğitim-öğretim, Birinci dönem: (Eylül-Ocak), İkinci dönem: (Şubat-Haziran), Üçüncü dönem: Temmuz, Ağustos (yaz okulu, öğrenci kampları) aylarını kapsayacak şekilde yılda üç dönem halinde düzenlenir. Öğrenci kayıtlı olduğu örgün eğitim okulunda sabahçı ise öğleden sonra Bilssem' de, öğlenci ise sabah Bilssem' de ve tam gün eğitim görüyorsa akşam BİLSEM' de olacak şekilde eğitime alınır. Her eğitim döneminde devamsızlık süresi eğitim süresinin %30' unu geçemez. Mazeret göstermeksizin bu süreyi aşan veya programa katılmayan öğrencilerin kaydı silinir (MEB,2017).

Bilim ve Sanat Merkezlerinde, genel eğitimdeki müfredattan ve belirlenen hedeflerden farklılık gösteren bir eğitim öğretim süreci mevcuttur. Öğrenme faaliyetlerinin düzenlenmesi, BİLSEM öğrenme modelinin boyutlarını oluşturan beş farklı amacın yerine getirilmesine hizmet etmektedir. Bireysel boyut, grup boyutu, proje boyutu, bilim, sanat ve iş boyutu, üstün yeteneklilerin eğitimi boyutu (Çelik, 2014).

5. BULGULAR

Yapılan araştırma sonucunda, araştırmanın amaç bölümünde belirtilen sorulara cevap bulunmuştur. Bilim ve Sanat Merkezi öğrencileri, eğitim süreçlerinde bazı zorluklar yaşamaktadırlar. Özel yetenekli bireylerin gelecekte üstlenecekleri roller düşünüldüğünde Bilim ve Sanat Merkezlerinin önemi göz ardı edilemez. BİLSEM'lerde karşılaşılan sorunların çözülmesi, bu merkezlerin amacına uygun olarak yeterli fiziksel şartlara ve donanıma sahip olması çok önemlidir (Kılıç, 2015).

Öğrencilerin hem kendi okullarındaki görev ve sorumlulukları yerine getirme çabası göstermeleri, hem de Bilim ve Sanat Merkezlerine devam edip, oradaki çalışmalara katılmaları öğrenciler açısından sıkıntı yaratmaktadır. Diğer bir sorunda, merkeze düzenli olarak devam etmeyişleri ve bu yüzden eğitim öğretimin aksamasıdır. Yapılan araştırmalarda, öğrencilerin ulaşım, zaman yönetimi, sağlık gibi konularda da problem yaşadığı sonucuna varılmıştır. Ulaşımı kendi imkanlarıyla yapabilen öğrenciler, servis, ya da ebeveyn yardımıyla bu merkezlere devam edebilmektedirler. Öğrencilerin, okulun yorgunluğunun üzerine Bilim ve Sanat Merkezlerindeki etkinliklerde motivasyonları ve enerjileri düşebilmektedir (Çelik, 2014).

Araştırma kapsamında yönetici ve öğretmenlerden elde edilen veriler ışığında, işleyişten kaynaklanan temel sorun olarak “mevcut yönergenin yetersizliği” tespit edilmiştir. Yönergenin, revize edilmesi gerekmektedir (Keskin,Vd., 2016).

BİLSEM’de çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitim sorunları bulunmaktadır. Alanlarında daha kaliteli eğitimler almak isteyen öğretmenler, eğitimlerinin yetersiz kaldığını düşünmektedir (Satmaz, 2016).

BİLSEM’lerle ilgili tespit edilen sorunların başında fiziksel ortam ve donanım eksiklikleri gelmektedir. Merkezlerin, bağımsız binalara sahip olmalarının sağlanması gerekmektedir (Erdem, 2015).

Öğrencilerin bu kurumlara yönlendirilmesi ve tanınması sürecinde yaşanan sorunlar incelendiğinde, sınıf ve rehberlik öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciler konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle doğru öneri yapamamaları dikkat çekmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin büyük bir kısmı, tanılama sürecinin başarılı olduğunu düşünmektedir (Keskin, Vd., 2016).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmalar, BİLSEM’e devam eden öğrencilerin hepsinin Bilim ve Sanat Merkezlerinin eğitim yaşamlarına olumlu katkısı olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Öğrenciler aynı zamanda bilimsel ve sanatsal gelişim, İngilizce öğrenimi ve sosyalleşme gibi konularda da bu merkezlerin katkısı olduğunu belirtmişlerdir (Çelik, 2014). Bu olumlu düşüncelerin oluşturulduğu Bilim Sanat Merkezlerinin nitelikli eğitimlerine devam edebilmeleri ancak nitelikli eğitimci kadrosuyla gerçekleştirilebilecektir. Bunun için de nitelikli eğitim kadrosunun oluşturulması, bu yönde yetiştirilmesi ve desteklenmesi, kurumların eksiklerinin tamamlanması gerekmektedir (Karanlık, Yavuz, 2013).

Öğretmen yetiştirme programlarına ve bu programlara ek olarak öğretmenlerin eksiklerini gidermek amacıyla düzenlenen seminer, yüksek lisans ve benzeri programlarda, öğretmenlere bir yandan üstün yetenekli çocukların eğitiminde etkili öğretmenlik becerileri kazandırılırken, bir yandan da üstün yetenekli çocukların eğitimlerine “olumlu felsefi bakış açısı” geliştirmek temel amaç olmalıdır (Özkan, Tay, 2012)

Özel yetenekliler alanında görev yapan öğretmenlerin yanı sıra, yöneticilerin de bazı yeterlik standartlarına sahip olmaları, uygulamaların tüm yurttaki eşdeğer olması ve etkililiğinin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Eğitimciler, profesyonel yeterliklerinin üst düzeyde edinilmesi için alanlarındaki profesyonel standartları bilmeleri gerekmektedir. Standartlar, Bilim Sanat Merkezi Öğretmenleri için de bir yol haritasıdır (Sunmak, Şahin, 2014).

BİLSEM’lerle ilgili çalışmaların, farklı kurum ve kuruluşların işbirliği ile çok yönlü yapılması, bu merkezlerin uzun vadede daha başarılı olmalarını sağlayacaktır. Kalkınma Planlarında ve Milli Eğitim Şura Kararlarında üstün ve özel yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili çeşitli kararlar alınmış fakat üstün ve özel yetenekli bireylere uygun bir eğitim politikası ortaya konamamıştır (Kılıç, 2015).

Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimlerinin sürdürülebilirliğinde üniversitelerin rolü konusunda yapılan araştırmalarda, öğretmen yetiştirmeden, hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde verilecek akademik desteğe kadar üniversitelerin üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde ve bunun sürdürülebilirliğinde oldukça fazla yeri ve sorumluluğunun olduğu vurgulanmıştır (Çalıştay, 2013).

Yapılan araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin birbirlerine vakit ayırabilecekleri sosyal ortamlar yaratılabilir. Bilim ve Sanat Merkezlerinin kantin ve revir gibi ihtiyaçlarının kısmen de olsa giderilmesi için girişimlerde bulunulabilir. Merkez yöneticileri, taşınabilir standlar kurularak ve bir gönüllüyle işbirliği içinde yiyecek, içecek problemlerine çözümler getirebilir. Bilim ve Sanat Merkezlerine, maddi imkansızlıklar ya da kısıtlı imkanlar sebebiyle devam edemeyen öğrencilere okul aile işbirliği ile servisler tutulabilir(Çelik,2014).

Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinin artırılabilir (Satmaz, 2016).Farklı alanlarda alacakları yurtiçi yurtdışı eğitimlerine destek verilebilir, akademik çalışmalara teşvik sistemi getirilebilir.

Devamsızlık sorununun çözülmesi için Bilim ve Sanat Merkezleri' nin amacı ailelere ve öğretmenlere tam olarak anlatılabilir, üniversiteler ile merkezler arasında işbirliği sağlanabilir, gerekli bütçe ve destekler sağlanabilir, Bilim ve Sanat Merkezleri' ne yönelik bir eğitim programı hazırlanabilir. Dünyada özel yeteneklilerin eğitimi takip edilerek gerekli yenileşmeler ve düzenlemeler yapılabilirse Bilim Sanat Merkezlerinin uzun vadede daha başarılı olmaları sağlanabilir (Yumuş,Toptaş, 2011).

Sonuç olarak kısaca şunu söyleyebiliriz: Özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine destek amaçlı açılan BİLSEM'lerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeniden ele alınıp, eksikleri ve sorunları tespit edilerek, ilgili yasal düzenlemelerle Bilim Sanat Merkezleri, yeni baştan yapılandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Antalya Bilim ve Sanat Eğitim Merkezleri, *Bilsem Online Eğitim Portalı*,
<https://www.bilsemonline.com/Antalya-bilsem>, 01.05.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Bapoğlu, S., Vd. (2016).*Türkiyede Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Potansiyelli ve Üstün Zekâlı Olan Çocukların Eğitimleri*,Eylül 2016 Cilt:24 No:5,kastamonu Eğitim Dergisi 2469-2480,
file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/Belgelerim/Downloads/1400-7382-1-PB.pdf, 21.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Bilgili, A. E. (2000). *Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Sorunu–Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.
- Eliçora, A. (2016). *Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi*
<http://slideplayer.biz.tr/slide/5880608/>,02.04.2018 tarihinde erişilmiştir.

- Erdem.S. (2015). *Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreçlerinde Kültürel ve Sosyal Sermaye: Ankara Bilsen Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek Lisans Tezi. <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/1366/f395c7f3-998c-4706-a0a6-a76ecb569ee4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, adresinden 21.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Emir, S. Vd. (2013). *Eğitimcilerin Eğitimi, Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuklara Eğitim Verecek Öğretmenlerin Yetiştirilmesi*, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_04/11012911_altayraporuson26.03.2013.doc 02.05.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Çelik,Ç. (2014). *Bilim Ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Bu Kurumlara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11-1, Sayı: 21, 2014-1, s.101-17, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuayefd/article/view/5000016295/5000016169>, 11.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Delibay,S. (2017). *Bilim Sanat Merkezi Sınavı – Bilsen*, <https://suleymandelibay.blogspot.com.tr/2017/11/bilim-sanat-merkezi-sinavi-bilsen.html>, 21.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Genç, M., A. (2008). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi (Konya Bilsen Örneği)* <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sed/article/viewFile/5000105027/5000098222>, adresinden 28.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Kara, R. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, https://www.academia.edu/9028327/Bilimsel_Ara%C5%9Ft%C4%B1rma_Y%C3%B6ntemleri, 19.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Karanlık, B., Yavuz, M. (2013). *Üniversite Destekli Bilsenler, VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitapçığı*, https://www.researchgate.net/publication/288000573_Üniversite_Destekli_Bilsenler, 10.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Keskin, M., Vd. (2013). *Bilim ve Sanat Merkezleri: Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 78-96.
- Kılıç, V.,C. (2015). *Türkiye’de Üstün Ve Özel Yetenekli Çocuklara Yönelik Bir Eğitim Politikası Oluşturulamaması Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme*, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/367630>, adresinden 21.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Levent, F. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Hakları*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Yayın No. 87.Eğitimde Haklar bildirgesi, 2012 www.egitimdehaklar.org adresinden 11.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
1. İstanbul Çalıştayı, (2013). *Eğitimcilerin Eğitimi, Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocukların Eğitimi I. İstanbul Çalıştayı*, http://erzurumram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/25/21/969720/dosyalar/2017_02/13085414_ustunzekalaltay.pdf, 07.05.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Satmaz, İ., Gencel, İ., E. (2016). *Bilim Sanat Merkezlerinde Görevlendirilen Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Sorunu*, [Http://dergipark.gov.tr/download/article-file/432049](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/432049), adresinden 03.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

- Sarı, H., Ögülmüş, K. (2014). *Bilim ve Sanat Merkezlerinde (Bilsem) Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl:2014 Cilt:2014 Sayı:2,
- Sunmak, M.S., Şahin Ç.Ç. (2014). *Türkiye’de Bilim ve Sanat Merkezlerinde Standartların Belirlenmesi ile İlgili Görüşlerin İncelenmesi*, Asya Öğretim Dergisi, www.e-aji.com [Asian Journal of Instruction] e-ISSN:2148-2659 2014 – 2(1), 1-15 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/17637>, , adresinden 19.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Talas, S., Vd. (2013). *Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okullarında Yaşadıkları Problemler* <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/goputeb/article/view/5000036227>, 20.04.2018 tarihinde erişilmiştir
- Ülger, B., B. (2011). *Bilim Sanat Merkezlerinde Uygulanan Fen Eğitimi Programlarının İdareci, Öğretmen Ve Öğrenci Bakış Açısından İncelenmesi*. (2011). Yüksek Lisans Tezi, ADANA / 2011 <http://library.cu.edu.tr/tezler/8774.pdf>, , adresinden 27.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Ögülmüş, K., Sarı, H. (2014). *Bilim Ve Sanat Merkezlerindeki (Bilsem) Karşılaşılan Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sed/article/viewFile/5000105027/5000098222>, 29.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Özkan, D., Tay, B. (2012). *Yönetici Görüşleri Çerçevesinde Bilim Ve Sanat Merkezleri Öğretmenlerinin Seçimlerine Bağlı Olarak Performans Düzeyleri, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:3, Sayı:6 MART 2012* , http://www.ijoess.com/Makaleler/483767614_%C3%B6zkan%20&%20tay%20%20y%C3%B6netici.pdf, 25.04.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yumuş, A., Toptaş, V. (2011). *Bilim ve Sanat Merkezlerinin Amacına Uygun İşleyişinin Değerlendirilmesi*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:2 [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/Desktop/16%20nisan%20arm%20a%20C4%9Fan%20dosyas%20C4%B1%20\(3\)/Bildiri%20dosyas%20C4%B1/Asead%20Kongresi%20sunumu/122-1001-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/Desktop/16%20nisan%20arm%20a%20C4%9Fan%20dosyas%20C4%B1%20(3)/Bildiri%20dosyas%20C4%B1/Asead%20Kongresi%20sunumu/122-1001-1-PB%20(1).pdf), adresinden 01.05.2018 tarihinde erişilmiştir.
- (MEB Yönergesi, (2015). *Bilim Ve Sanat Merkezleri Yönergesi Yayınlandı, Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*, <http://orgm.meb.gov.tr/www/bilim-ve-sanat-merkezleri-yonergesi-yayimlandi/icerik/582>, 04.05.2018 tarihinde erişilmiştir.
- (MEB Yönergesi, (2016). *2016 Yılı Bilim Ve Sanat Merkezleri Yönergesi Yayınlandı , T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Bilim Ve Sanat Merkezleri Yönergesi*, <https://www.mymemur.com.tr/2016-yili-bilim-ve-sanat-merkezleri-yonergesi-yayimlandi-81754h.htm>, 01.05.2018 tarihinde erişilmiştir.